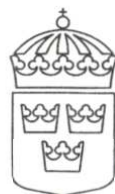

Riksdagens protokoll

1991/92:87

Måndagen den 30 mars

KL. 12.00–13.36

Protokoll
1991/92:87

1 § Utökning av antalet suppleanter i näringsutskottet

Svar på interpellation

Valberedningen hade enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag tillstyrkt att antalet suppleanter i näringsutskottet skulle utökas från 22 till 23.

Kammaren biföll denna framställning.

2 § Val av suppleant i näringsutskottet

Företogs val av en suppleant i näringsutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i näringsutskottet
Stefan Kihlberg (nyd)

3 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 23 och 24 mars.

4 § Svar på interpellation 1991/92:117 om sammansättningen av organisationskommittén för avveckling av UHÄ m.m.

Anf. 1 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Barbro Westerholm har frågat mig varför det inte ingår några kvinnor i den organisationskommitté som skall lägga grunden för den nya servicemyndigheten för högskolan m.m.

Som jag nämnde förra veckan i mitt svar till Kristina Svensson om högskoleprovet kommer arbetet med jämställdhetsfrågor inom utbildningsområdet att intensifieras genom att jag nu tillsätter en särskild grupp för jämställdhetsfrågor i högskolan. I den lägesrapport om jämställdhet i högskolan som nyligen redovisats till utbildningsdepartementet framtonar en mycket

dyster bild. Några steg mot en ökad jämställdhet i högskolan mellan kvinnor och män har knappast tagits under 80-talet – snarare har könssegregationen ökat.

Jag anser det därför ytterst angeläget att gruppen nu påbörjar sitt arbete. En viktig uppgift för gruppen blir att överväga vilka åtgärder som skall vidtas för att förbättra rekryteringen av kvinnor till såväl grundutbildning som forskarutbildning. I det sammanhanget bör gruppen särskilt följa arbetet med utveckling av högskoleprovet. Det har nämligen visat sig – i de undersökningar som hittills redovisats – att provet missgynnar kvinnor.

I det perspektiv jag nu tecknat beklagar jag naturligtvis att det vid tidpunkten för det beslut Barbro Westerholm åsyftar inte var möjligt att utse någon kvinnlig ledamot. Organisationskommittén har ett uppdrag som i mycket hög grad är av ren genomförandekaraktär och genomförs under kort tid. Det är inte aktuellt för kommittén att utreda några principiella frågor som ändrar den avsedda inriktningen av den nya myndigheten. Jag hoppas att det av vad jag nyss sade har framgått att ambitionerna generellt sett har höjts i jämställdhetsarbetet inom högskolan.

Anf. 2 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Jag får tacka utbildningsministern för svaret på den interpellation jag väckte för en dryg månad sedan.

Jo, visst är det bra att det nu tillsätts en särskild grupp för jämställdhetsfrågor i högskolan. Sent skall syndaren vakna. Men bättre sent än aldrig. Det har ju hunnit inträffa olycksfall på vägen under den korta tid Per Unckel har varit minister. Nedläggningen av FRN med dess enhet för kvinno- och jämställdhetsforskning och information var ett sådant olycksfall. Den frågan har vi debatterat, och nu har riksdagen avvärjt den nedläggningen.

Den föreslagna jämställdhetsgruppen skall överväga vilka åtgärder som skall vidtas för att förbättra rekryteringen av kvinnor till såväl grundutbildningen som forskarutbildningen. Jag hoppas att gruppen verkligen går på djupet i denna fråga. Det handlar inte bara om möjlighet att få en tjänst, lika lön och barnomsorg. Det handlar om hur kvinnoforskningen och kvinnors forskning värderas. Det handlar om att bryta den manligt dominerade hierarkin i universitets- och högskolevärlden, där en liten grupp bestående till 95 % av män är de som har makten och inflytandet över besluten, inkl. tillsättningarna. Dessa män rör sig i en manligt dominerad miljö och kommer därför inte att tänka på att tillsätta kvinnor i olika befattningar i den utsträckning som är motiverat.

Inom universitetsvärlden finns jämställdhetsombud och jämställdhetsgrupper i långa rader. Dessa består ofta av kvinnor i låga befattningar. På sina ställen går de under benämningen "feministpolis", vilket visar hur jämställdhetsfrågorna betraktas. Högskolan i Linköping är ett lysande undantag.

Nog finns det mycket för Per Unckels jämställdhetsgrupp att tackla. Det handlar också om att lära sig läsa jämställdhetens alfabet och läsebok. För att påminna Per Unckel om att i alla beslut tänka efter om det finns en jämställdhetsaspekt att ta med, vill jag efter debatten överlämna ett par glasögon att ta på inför att besluten skall fattas. Jag har prototypen, så jag kan

låta tillverka fler för den övriga regeringen, som också tycks glömma bort jämställdheten. Utnämningen av fyra manliga landshövdingar förra veckan var en annan plump i protokollet.

Men nu till min ursprungliga fråga, som jag inte tycker att jag fick svar på. Det är viktigt i en så manligt styrd värld som den högre utbildningen och forskningen vilka signaler som sänds ut från regeringskansliet. Sammansättningen av en sådan här kommitté är en sådan signal. Finns inte några kvinnor med är kvinnor inte att räkna med i denna värld. Det är den signal som sänds ut.

Per Unckel säger att organisationskommitténs uppdrag är av ren genomförandekaraktär och skall genomföras under kort tid. Det är inte aktuellt för kommittén att utreda några principiella frågor som ändrar den avsedda inriktningen av den nya myndigheten.

Jag har erfarenhet av en stor omorganisation på socialstyrelsen. Där skulle inte heller någon inriktning förändras jämfört med propositionen. Jag kan med utgångspunkt i den erfarenheten säga, att det är av största vikt att ett sådant arbete grundas på såväl kvinnors som mäns kunskaper, erfarenheter och värderingar. Jag undrar om Per Unckel har varit ute i den verkligheten.

Här finns nu en kommitté som består av åtta män. Det är en generaldirektör, en överdirektör, två departementsråd, en administrativ chef, en rektor och sakkunniga. Det finns kvinnor med samma kompetens som hade platsat bra i denna kommitté. Utbildningsministern säger att det vid tidpunkten för det beslut jag åsyftar inte var möjligt att utse någon kvinnlig ledamot. Men han talar inte om varför det var så omöjligt. Vad var det som gjorde det omöjligt att ta med en kvinna? Det finns kompetenta kvinnor. Men varför var det omöjligt att ta med någon av dem?

Jag ber att få överrätta glasögonen!

Anf. 3 BIRGITTA WISTRAND (m):

Fru talman! När jag läste Per Unckels svar till Barbro Westerholm blev jag litet förvånad. I vårt parti säger vi att personer skall tillsättas efter kompetens och inte efter kön. Därför kändes det särskilt provocerande att läsa att det inte var möjligt att utse någon kvinnlig ledamot. Är det samma sak som att det inte fanns någon kompetent kvinna vid det tillfället? Här har Barbro Westerholm redan påpekat att både hon och jag är klara över att det finns många kompetenta kvinnor.

Hur hade det sett ut om Per Unckel hade tillsatt en kommitté med åtta kvinnor? Hade det varit möjligt? Eller hade det ansetts vara diskriminerande? Det är viktigt att utbildningsministern tar på sig dessa glasögon och tänker efter hur det hade sett ut i högskolan om det hade tillsatts åtta kvinnor i gruppen. Jag tycker att det hade varit möjligt.

Vi kan i dag, 1992, tillsätta grupper med enbart män och samtidigt tala om att frågan om jämställdheten är betydelsefull och värdefull. Per Unckel säger också att han skall starta en jämställdhetsgrupp och påbörja det ytterst angelägna arbetet.

Principer och praktik hänger ihop. Då går det inte att i praktiken visa att man inte är för jämställdhet, om man talar om att principerna är för jämställdhet. Precis som Barbro Westerholm sade blir det fel signaler. Det är

Prot. 1991/92:87
30 mars 1992

Svar på interpellation

viktigt att sluta att tala om jämställdhet. Det är viktigare att tala om kvinnor och män. Jämställdhet skall råda mellan kvinnor och män, dvs. lika lön för lika värt arbete osv. I högskolan handlar det mycket om antal, dvs. lika många kvinnor som män skall få möjlighet att gå forskarutbildningen, bli professorer osv.

Vi vet att på de områden där det finns kvinnliga professorer finns det också fler kvinnliga forskarstuderande och fler kvinnor över huvud taget.

Jämställdhet är inte bara en fråga om att jämföra kvinnor och män. Kvinnor utgör 51 % av befolkningen och borde ha ungefär samma möjligheter att sitta i kommittéer och att delta i annat arbete.

För att undvika att behöva stå här i talarstolen och tala fler gånger om dessa frågor, skulle jag vilja diskutera denna grupp som skall tillsättas för jämställdhetsfrågor. Det är viktigt att få reda på när tillsättningsarna skall ske. Jag hoppas att det inte bara är kvinnor som skall sitta i denna grupp. Det är kännetecknande för de flesta jämställdhetsgrupper i högskolan att de består av enbart kvinnor. Gruppen bör bestå av lika många kvinnor som män, men förslagsvis ha en kvinnlig ordförande – för att på så sätt visa att man inte har något emot kvinnliga ordföranden. Det är ont om dem också i högskolan.

Varför var det inte vid denna tidpunkt möjligt att tillsätta åtminstone fyra kvinnor i gruppen – inte *en* utan *fyra*?

Anf. 4 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Barbro Westerholm för glasögonen. Jag tror att de behöver spridas till många i detta samhälle – inte bara i regeringen. De behöver framför allt spridas till många av medarbetarna i den högskola som vi nu diskuterar könsfrågorna kring.

För att den här diskussionen skall bli alldeles tydlig vill jag ge följande förklaring. När jag säger att det vid en viss tidpunkt inte visade sig möjligt att tillsätta en kommitté med en annan sammansättning, baserades beslutet på den givna mix av erfarenheter vi eftersträvade att få vid den givna tidpunkten. Så som vi bedömde situationen fanns det inga lämpligare kandidater än dem som vi till slut utsåg.

Jag beklagar att det blev så, och det har jag redan gjort i mitt ursprungliga svar. Jag tycker att man skall jämföra det vi i det längre perspektivet talar om, nämligen insatser för att främja jämställdheten i högskolan i stort och frågan om en organisationskommitté för att bestyra hur universitetsledningarna skall få möjlighet att få service till högskolans arbete. Då väger ändå obalansen mellan könen i den kommitté som just nu går mot slutvarvet i sitt arbete relativt lätt i förhållande till de möjligheter som öppnas i denna kommitté – som för övrigt riksdagsledamoten Margitta Edgren från denna kammar kommer att leda.

Den stora utmaningen ligger, som båda de tidigare talarna har antytt, i att se till att högskolans arbete, och inte minst högskolans rekrytering, sker på mera könsneutral basis. Det är ett stort bekymmer att så få flickor är beredda att satsa på högre utbildning. Det är att beklaga för deras del, men det är också att beklaga för landet som inte får tillgång till den kompetens som de bär inom sig.

Jag utgår från att den kommitté som nu håller på att sättas samman – och över vars sammansättning den utsedde ordföranden kommer att utöva ett avgörande inflytande – kommer att med stor kraft att ta sig an dessa avgörande bekymmer, trots det faktum att en organisationskommitté för högskolans administration fick en väl ensidig inriktning.

Prot. 1991/92:87
30 mars 1992

Svar på interpellation

Anf. 5 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Per Unckel understryker just det som jag så ofta ser, dvs. att män kommer på manliga namn och kvinnor kommer på kvinnliga namn till sådana här grupper. Jag hoppas att det i framtiden i regeringskansliets olika valberedningar också kommer att finnas kvinnor med. Jag sitter själv i en valberedning inom mitt parti och kommer till sammanträdena rustad med kvinnonamn, och det går alldeles utmärkt att få gehör för de namnen – det är bara det att männen inte kommer på namnen. Jag hoppas därför att utbildningsministern nu omger sig med några kvinnor som har en namnbank – jag kan också bidra med namn.

Jag ser att generaldirektör Billy Olsson har utsetts, och han är en mycket duglig administratör, men vad är det för fel på Laila Freivalds, som också har varit generaldirektör? Jag kan gå igenom listan på samma sätt och hitta motsvarande kvinnliga namn, som man i regeringskansliet uppenbarligen inte kom på när man snabbt skulle fatta beslut.

Den statistik som finns över fördelningen mellan kvinnor och män i högskolan visar tydligt hur svårt det är för kvinnor att synas och höras och komma i fråga. Om man tittar på andelen kvinnor bland professorerna per fakultet 1990, finner man att den på lärarsidan var 25 % men att det på de teologiska och farmaceutiska fakulteterna inte fanns någon kvinna. Kvinno-bristen är speciellt anmärkningsvärd i toppen på den farmaceutiska fakulteten, då Apoteksbolaget, som är den stora arbetsgivaren, har 93 % kvinnor anställda. Det finns alltså en stor andel kvinnliga farmaceuter men knappt några kvinnliga lärare och inte någon på kvinna på professorsnivå.

Den här jämställdhetsgruppen får ett verkligt formidabelt jobb med att ändra attityder, att få upp mäns ögon för vad kvinnor kan, då det finns kompetenta kvinnor ute i leden. Jag ser att utbildningsministern skriver, och jag får säkert några kommentarer till mitt inlägg så att vi kan fortsätta debatten en stund till.

Anf. 6 BIRGITTA WISTRAND (m):

Fru talman! Jag fick inte något bra svar på frågan varför det inte vid det tillfälle vi talade om fanns möjlighet att utse någon kvinna. Det finns kvinnliga rektorer på högskolan, f.d. byråchefer i UHÄ och många kvinnor som har sysslat med administration inom universiteten. Arbetet i denna grupp skulle handla mycket om att se över kontakterna, så just på det område där det finns många kvinnor skulle det ha funnits extra många möjligheter att ta en kvinna. Jag skulle vilja ställa den frågan en gång till, med viss envishet, varför detta inte var möjligt just då.

Per Unckel säger att han tycker att det här är viktiga frågor och att kommittén var ensidigt tillsatt, och det är bra. Däremot är jag mycket rädd för att man skall säga, att nu har vi tillsatt jämställdhetsgruppen och nu skall den

lösa alla frågor. Barbro Westerholm säger att den skall ta upp allting och ändra attityder. Jag tror inte alls på det. Jag tror inte på jämställdhetsgrupper. Jag har sett dem i 20 år, och de är bra för att hålla folk tysta, snälla och vänliga "vi väntar tills kommittén är färdig".

Vi skall självfallet ha den här gruppen, och den skall diskutera och samla på sig all den kunskap som finns, men vi måste börja handla nu. Det gäller att utse kvinnor, att ge kvinnor ansvar, att utse kvinnliga professorer när det finns kompetenta kvinnor, fortfarande inte därför att de är kvinnor utan därför att de är kompetenta. Här kan vi ha stor nytta av dessa glasögon, för alla som har arbetat med kompetensfrågor inom högskolan vet, att den kompetens man känner till värderar man och annan kompetens värderar man inte. Har man haft litet insyn i hur professorstillsättningar går till inom alla områden, vet man hur lätt det är att läsa med fel glasögon. Det kan gälla män och kvinnor men också inom ett visst område.

Även om jag tycker att det är bra med den här gruppen, vill jag säga att vi inte skall lägga allt på den, utan ansvaret skall läggas på högskolan. Det är då viktigt att utbildningsministern går före och behandlar de här frågorna på allvar.

Anf. 7 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Man kom inte på namnen, sade Barbro Westerholm när hon kommenterade det val av ledamöter i organisationskommittén som jag till slut gjorde. Jag skall inte utesluta att jag hade kunnat komma på namn om jag hade haft ännu mera bistånd, ännu mera goda råd. Samtidigt som jag säger detta vill jag understryka, att när vi gick till verket för att hitta en kommitté med den grannliga uppgift som den skulle ha och med den korta tids-horisont som den skulle arbeta under, var det viktigt för oss att hitta personer med exakt den kompetens som vi eftersträvade. Det var inte fråga om att hitta en generaldirektör – då hade jag lätt kunnat säga som Barbro Westerholm, att det finns en rasande massa mycket kompetenta kvinnliga generaldirektörer. Det var fråga om att hitta Billy Olssons kompetens. Han hade verksamhet bakom sig inom en sektor av stor betydelse för precis det uppdrag som han sattes att leda, och så var det med de övriga ledamöterna i kommittén. Vi letade alltså efter den specifika kompetensen. Jag säger detta återigen, med accepterande, att visst hade fantasifullheten säkerligen kunnat vidgas om vi hade ansträngt oss ytterligare.

Jag vill göra ett par kommentarer till frågan om jämställdhetsarbetet i högskolan i stort. Jag delar inte uppfattningen att jag eller regeringen skall inskrida – om det var detta som antydde i ett av inläggen – gentemot sakkunniga vid professorsutnämningar. Dessa sker enligt en mycket noggrant reglerad ordning, där kompetensen bedöms från olika infallsvinklar. Skulle vi börja att positivt diskriminera kvinnor, utöver det som jämställdhetslagen ger oss skyldighet att göra, tror jag att vi skulle äventyra hela det akademiska kvalitetssystemet. Dessutom tror jag inte att vi skulle göra de kvinnor någon välgärning som i så fall blev framskjutade på detta sätt.

Får jag därutöver lägga till, att jag tror att jämställdhetsfrågorna för högskolans vidkommande i minst lika stor utsträckning handlar om attityder som grundläggs långt ner i skolan. Efterfrågan på högre utbildning bestäms

inte det allra sista året i gymnasieskolan utan byggs upp gradvis under lång tid. Därför är det min övertygelse, om vi skall komma till rätta med obalansen mellan könen inom högskolan, att arbetsgruppen, som jag tidigare har antytt, måste kasta sina blickar också nedåt i systemet för att utröna vad orsakerna till snedbalansen egentligen är.

Fru talman! Jag tänker inte anförtro alla uppgifter åt den arbetsgrupp jag just har tillsatt, med baktanken att inte göra någonting under tiden. Mycket återstår att göra på det rent praktiska, konkreta, handfasta planet, dag ut och dag in. Det är viktigt att ge en arbetsgrupp möjlighet att litet grand från sidan eller ovanifrån ge oss de råd och den stimulans som kanske går förlorad i det vanliga tröskandet i det vardagliga arbetet inom universitet och högskolor.

Anf. 8 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Jag är övertygad om att det finns kvinnliga generaldirektörer som hade platsat lika väl som Billy Olsson för detta uppdrag. Problemet är bara för kvinnorna på den nivån, som för så många andra kvinnor, att man inte ser vad de åstadkommer, vilken kompetens de har. Det gäller alltså kvinnor på alla nivåer. Det är en sak som vi arbetar med i mitt kvinnoförbund, hur kvinnors insatser blir sedda. Det är också det som ligger bakom det faktum att så få kvinnor når dessa professurer, därför att under resans gång blir de inte sedda. Det är subtila ting som inträffar.

När sex forskarassistenttjänster utlystes på Karolinska institutet härom året var det 60 sökande, varav 20 kvinnor. Ingen kvinna kom i fråga, men när man i jämställdhetsgruppen började titta på antagningen fann man att det helt enkelt handlade om nyanser, som ingen såg. Visst hade några av kvinnorna varit väl så kompetenta som de sex män som fick forskarassistenttjänsterna.

Detta fortsätter genom hela hierarkin, och på det sättet får kvinnor sämre möjligheter till forskningsanslag och resurser att genomföra de idéer som de har – idéer saknas inte. I det akademiska systemet är det precis som i skolan, där man bättre ser pojkars prestationer än flickors. Det framgår av analyser av hur uppsatser bedöms.

Jag håller helt med om att jämställdhetsfrågorna måste angripas långt ned, i skola och förskola, då dessa mönster etableras redan där. Det behövs inte bara den jämställdhetsgrupp som Per Unckel tar upp, utan det behövs väldigt mycket annat. Vi i de politiska kvinnoförbunden blev ganska vrede i höstas när vi såg hur andelen kvinnor gick bakåt i riksdagen. Denna vrede och hotet om ett kvinnoparti för någonting gott med sig, för vi sitter där med våra glasögon och reviderar vad andra gör och påtalar sådana här tillfällen när man glömmer kvinnor. Jag har alltså prototypen hemma, så det kan bli fler glasögon, inte bara till regeringskansliet.

Anf. 9 BIRGITTA WISTRAND (m):

Fru talman! Jag trodde att Per Unckel visste att jag vet hur det går till att tillsätta professurer. Det var inte det jag ville komma åt, utan det var att de signaler som sänds från regeringen är betydelsefulla. Om man då först tillsätter en kommitté med enbart män sänder man en väldigt tydlig signal.

Prot. 1991/92:87
30 mars 1992

Svar på interpellation

Kvinnor och flickor får hela tiden signaler om att det inte lönar sig, att det inte är någon idé, då de i alla fall inte tas på allvar. "Varför skall jag söka forskningspengar när jag inte får dem? Varför skall jag söka professuren när jag vet att jag inte får den? Varför skall jag läsa läxan och räcka upp handen när jag inte får frågan?" Man vet att det är så för flickor i första klass – det har noggrant studerats, bl.a. i Göteborg. Detta ger hela tiden kvinnor signaler som säger att de visserligen har bäst betyg men att de inte skall pröva att göra de svåraste sakerna. Vi måste få de signalerna att upphöra. Vi kan inte prata om att vi är för jämställdhet och sedan handla på motsatt sätt.

Det är det som jag vill komma åt när jag talar om att vi måste se till att kvinnor får bli professorer. Det handlar om att ge andra budskap, att inte bara säga att det är bra med kvinnliga professorer. När kvinnor blir professorer skall de också behandlas på ett bra sätt, och deras erfarenheter skall tas till vara. Det skall alltså finnas en miljö där kvinnorna känner sig välkomna. Så är det inte alltid.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1991/92:134 och fråga 1991/92:493 om miljö- och naturresursräkenskaper m.m.

Anf. 10 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jan Bergqvist och Lennart Fremling har frågat mig vilka initiativ regeringen tänker ta för att utveckla miljö- och naturresursräkenskaper.

Miljöräkenskapsutredningen föreslog i sitt betänkande att statistiska centralbyrån, konjunkturinstitutet och naturvårdsverket skulle få i uppdrag att påbörja ett utvecklingsarbete på detta område. Regeringen är positiv till miljöräkenskapsutredningens grundläggande förslag och avser att genomföra dessa.

Regeringen har därför givit konjunkturinstitutet i uppdrag att utveckla metoder och modeller för att redovisa viktiga miljöekonomiska samband. Enligt uppdraget skall konjunkturinstitutet successivt komplettera sin ekonomiska redovisning med miljöekonomiska data och analyser. Dessutom skall konjunkturinstitutet bidra med miljöekonomiskt underlag till finansdepartementets ekonomiska redovisningar och publikationer.

Regeringen avser att under våren dels ge i uppdrag åt SCB att utveckla fysiska miljöräkenskaper, dels åt naturvårdsverket att utveckla ett system av miljöindex.

Det är viktigt att påpeka – vilket miljöräkenskapsutredningen också gjort mycket tydligt – att detta är ett arbete av långsiktig karaktär och med en stor del forskning och utveckling i inledningsskedet. Därför är det varken möjligt eller önskvärt att regeringen i detalj styr inriktning eller tidsplan.

Regeringen har i stället valt att låta finansdepartementet utse en samrådsgrupp, som kan stödja och påverka konjunkturinstitutets miljöekonomiska arbete, samt koordinera detta med utvecklingen av fysiska miljöräkenskaper vid SCB.

Regeringen har emellertid i uppdraget till konjunkturinstitutet slagit fast att:

- Konjunkturinstitutet skall utgå från miljöräkenskapsutredningens arbete.
- Remyssinstansernas synpunkter skall i största möjliga utsträckning beaktas.
- Sverige skall aktivt försöka påverka det internationella arbetet på detta område.
- Den svenska utformningen av miljöräkenskaper skall vara förenlig med det system som utarbetas av FN.

Jag anser att de åtgärder som regeringen nu vidtar väl motsvarar den helhetsstrategi som Jan Bergqvist efterlyser.

Jag vill ta tillfället i akt att i detta sammanhang särskilt betona de unika möjligheter Sverige nu har att utnyttja internationella erfarenheter och samtidigt bidra till det internationella arbete som pågår.

I alla OECD-länder och i stora delar av världen i övrigt används ett internationellt vedertaget nationalräkenskapssystem (Systems of National Accounts, SNA) för att ta fram viktiga indikatorer på hur väl den ekonomiska politiken lyckats, på trenderna i ekonomin och på de ekonomiska välfärdsvariablerna.

I takt med de växande miljöproblemen har allt fler länder sett behov av att beakta andra faktorer än de som avspeglas i nationalräkenskaperna. Samtidigt finns det en stark internationell samsyn kring behovet av att behålla nationalräkenskapssystemet för dess nuvarande syften, vilka *inte* är att mäta välfärden i ett vidare perspektiv.

I stället har FN utarbetat ett förslag till kompletterande miljöräkenskaper (System of Integrated Environmental and Economic Accounting, SEEA), som följer nationalräkenskapernas principer och regler. Förslaget har behandlats av medlemsländerna under 1991 (SNA Handbook on Integrated Environmental Accounting).

Dessutom väntas Riokonferensen om miljö och utveckling ta ställning till ett FN-program för att etablera nationella miljöräkenskaper (National Systems of Integrated Environmental and Economic Accounting, IEEA). Programmet syftar till att komplettera nationalräkenskaperna med miljöräkenskaper i alla medlemsländer före sekelskiftet.

Enligt FN:s förslag skall miljöräkenskaperna ha sin bas i de institutioner som utarbetar nationalräkenskaperna, samtidigt som dessa nära samarbetar med institutioner för miljö- och naturresursstatistik.

Genom de uppdrag regeringen nu ger till konjunkturinstitutet och SCB får Sverige möjligheten att snabbt påbörja utvecklingen av ett miljöräkenskapssystem, som är anpassat för svenska förhållanden och behov, samtidigt som det följer internationella principer och regler, regler som vi dessutom har goda chanser att kunna påverka.

Anf. 11 JAN BERGQVIST (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min interpellation. Jag har två gånger tidigare i år stått i den här talarstolen och varit

Prot. 1991/92:87
30 mars 1992

Svar på interpellation och fråga

förhållandevis kritisk mot finansministerns förslag, men den här gången har finansministern gett ett svar som ger en god grund för en mycket positiv och framåtsyftande diskussion. Jag skall nu lämna åt sidan den kritik som jag i annat sammanhang har fört fram mot att regeringen har förlorat värdefull tid genom att man har dröjt med att följa upp miljöräkenskapsutredningens förslag.

Jag tror att Sverige har en unik chans att ställa sig i spetsen för arbetet med miljöräkenskaper och en grön nationalprodukt, framför allt om vi gör det tillsammans med en del andra länder, som Norge och Nederländerna.

Intresset för den här idén har ju växt kraftigt, bl.a. genom det genomslag som den internationella debatten har givit begreppet hållbar utveckling. Den FN-kommission som Gro Harlem Brundtland ledde har medfört ett genomslag för det här sättet att resonera, och det pågår nu på olika håll i världen ett intensivt arbete. FN självt arbetar nu, som finansministern erinrar om, med att skapa ett system med satelliträkenskaper för natur- och miljöresurser. OECD arbetar bl.a. med miljöindikatorer. EG-länderna är mycket aktiva med miljöstatistik och miljöräkenskaper. Nordiska rådets ministerråd håller på att samordna miljöstatistiken och utveckla naturresurs- och miljöräkenskaper. Sedan kommer också Riokonferensen, som finansministern erinrade om.

Det finns alltså nu förutsättningar att delta i ett internationellt arbete, och det är då naturligtvis viktigt att vi har en bra egen grund att stå på.

Varför behöver vi då miljöräkenskaper? Jag skulle vilja säga att vi helt enkelt behöver göra naturen synlig i vår nationella bokföring. I de traditionella, betonggrå nationalräkenskaperna behandlar man byggnader och maskiner som ett kapital vars värde minskar i takt med att de förslits och används. Men naturresurser ses inte som produktiva tillgångar, och deras utnyttjande mäts inte. Ett land kan göra slut på sina naturtillgångar, förgifta vattnet, förstöra luften och sin odlingsbara jord utan att det påverkar den uppmätta bruttonationalprodukten.

Riksdagen talade under förra mandatperioden om 90-talet som ett skede av höjda ambitioner i miljöpolitiken, och vi slog fast att ansvar för miljö- och resurshushållning måste prägla samhällslivets alla områden. Vi sade att uppgiften skulle vara att ställa om samhällets alla verksamheter i ekologisk riktning. Mot den bakgrunden är det naturligt att vi nu inleder ett mer systematiskt arbete kring miljöräkenskaper.

Jag skulle vilja be finansministern att utöver det svar vi har fått lämna några preciseringar.

Den första frågan är: Vilka resurser räknar finansministern med att konjunkturinstitutet, naturvårdsverket och statistiska centralbyrån skall ha till sitt förfogande för arbetet med miljöräkenskaperna?

Den andra frågan är: Kommer regeringen att låta riksdagen ta del av de här frågorna i form av en särskild propositionstext t.ex. i kompletteringspropositionen?

Den tredje frågan är: Hur kommer arbetet med de internationella frågorna att bedrivas? Hur kommer samordningen av det internationella arbetet med miljöräkenskaper att ske? Är det finansdepartementets samråds-

grupp som kommer att svara för den saken, eller hur har regeringen tänkt sig att lösa den frågan?

Prot. 1991/92:87
30 mars 1992

Anf. 12 LENNART FREMLING (fp):

Fru talman! Jag vill tacka finansministern för ett bra svar.

Redan 1968, för mer än 20 år sedan, väcktes den första riksdagsmotionen om miljöavgifter. Det var då en folktoppimotion. Det är glädjande att attityden till att använda ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken nu har svängt hos många partier. Tyvärr har vi förlorat värdefull tid i och med att det har tagit så många år att övertyga övriga partier.

Jag är övertygad om att Sverige har en viktig uppgift i att bidra till den internationella utvecklingen och att vi även kan utnyttja de internationella erfarenheterna. Ett system med överlåtbara utsläppsrätter bör provas i försöksskala. Om vi kan räkna med att dessa uppdrag ger några konkreta underlag för sådana försök, kommer vi att kunna dra nytta av uppdragen. Kan finansministern berätta något mer om vad just det påbörjade arbetet innebär?

Anf. 13 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag tycker liksom Jan Bergqvist att det är trevligt att kunna ha en debatt där vi inte ständigt är oense om saker och ting. Det kanske bådagar gott även inför diskussioner i andra ämnen än just miljöräkenskaperna.

Jan Bergqvist ställde några preciserade frågor, som jag gärna vill svara på. Den första gällde resurserna till konjunkturinstitutet och de andra myndigheterna. Vi har kommit överens om exakt detsamma som utredningen föreslog vad beträffar uppdraget till KI, nämligen 600 000 kr. per år; kostnaderna skulle täckas dels genom anslag från finansdepartementet, dels genom anslag från de vanliga miljöforskningsanslagen.

Vad beträffar frågan om resurserna till SCB vill jag säga att det ännu inte är riktigt färdigdiskuterat, men eftersom vår uppfattning är att uppdraget i allt väsentligt skall överensstämma med det som miljöräkenskapsutredningen föreslog kommer resurserna att vara tillräckliga för att detta skall kunna genomföras så som avsikten är.

En annan fråga gällde hur riksdagen får ta del av de olika resultaten allteftersom de kommer fram. Jag kan då erinra om att det redan till finansplanen i år för första gången fanns en bilaga, som vi dessutom har gjort ett litet särtryck av – gröna bilagan brukar den kallas – och som beskrev användningen av ekonomiska styrmedel inom miljöpolitiken. I den bilagan aviserades också att regeringen kommer att återkomma i samband med de övergripande ekonomiska dokumenten och ytterligare slå fast miljöpolitikens nära samband med de ekonomiska förhållandena.

Jag tror att Sverige har kommit relativt långt när det gäller insikten om att ekonomi och ekologi hänger nära samman. Det kommer alltså även i anslutning till kompletteringspropositionen att finnas en redovisning av skilda ting inom miljöpolitiken.

I fråga om det internationella samarbetet är det som närmast är förestående FN-konferensen. Den svenska delegationen, som är relativt stor eller i varje fall – kan man hoppas – betydelsefull, kommer vid Riokonferensen

Svar på interpellation och fråga

självfallet att mycket aktivt verka för att de FN-program som finns utarbetade behandlas på ett positivt sätt av de konfererande länderna. Riokonferensen väntas ju ta ställning till det här FN-programmet, och det följer helt naturligt av den svenska regeringens positiva inställning att det blir en viktig uppgift för den svenska delegationen att propagera för det.

Det uppdrag som vi mer konkret har lämnat till Konjunkturinstitutet följer såvitt jag förstår mycket nära och precist vad miljöräkenskapsutredningen önskade. Jag tror att det är värt att understryka att det här i långa stycken är ett mycket intensivt och spännande forskningsarbete. Även om man i en del länder – kanske framför allt i Norge och Holland – har gjort försök, som Jan Bergqvist nämnde, har det visat sig vara förenat med en del problem, kanske större än man trodde, att sedan också översätta olika fysiska förhållanden till monetära termer.

En av de saker som Konjunkturinstitutet har fått sig förelagt är just att bedriva metodutvecklingsarbete för att kunna göra sådana överväganden. Jag räknar med att KI kommer att lägga ut en hel del forskningsprojekt till enskilda forskare – det är också skälet till den samrådsgrupp som jag nämnde: Det finns en betydande kompetens hos en rad forskare i Sverige på det här området, och det är vår avsikt att den kompetensen skall tas till vara på bästa sätt, så att man så småningom skall kunna få fram det som i en del sammanhang kallas för MNP, alltså miljöjusterad nationalprodukt, som en komplettering till de vanliga monetära bruttonationalprodukterna, för att ge en mer samlad bild av tillståndet i landet i olika avseenden.

Lennart Fremling frågade om jag kunde ge litet mer information om hur detta så småningom kommer att kunna föras framåt i den allmänna ekonomiska och miljöpolitiska diskussionen. Jag räknar med att KI och SCB liksom naturvårdsverket och andra även fortsättningsvis kommer att publicera uppsatser och rapporter och att man där kommer att kunna föra en ganska intensiv diskussion, inte bara mellan dem som är engagerade i själva metodutvecklingsarbetet eller arbetet att få fram fysiska miljöräkenskaper utan också med utgångspunkt i helt vanliga människors önskemål om att den ekonomiska utvecklingen skall uppfylla de krav som vi brukar precisera i finansplanen – och det har vi gjort även i årets finansplan – om en hållbar utveckling, alltså den term som Brundtlandkommissionen har myntat och fått ett betydande genomslag för.

Anf. 14 LENNART FREMLING (fp):

Fru talman! Jag är tacksam för att det av svaret framgår att det är ett arbete av långsiktig karaktär – jag tror att det är viktigt att det bedrivs långsiktigt, bara det inte av dem som får uppdraget uppfattas så att det kan bedrivas långsamt eller så att det har en lägre prioritet.

Jag känner en viss oro när jag hör att de vedertagna ekonomiska metoderna skall fortsätta att användas för att visa hur väl den ekonomiska politiken lyckats. Det är ju inte säkert att en ökad bruttonationalinkomst ger ökad välfärd för befolkningen. Däremot känner jag att miljöavgiftsfrågan för Sveriges del är i mycket goda händer inom vårt nuvarande finansdepartement.

Anf. 15 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Låt mig bara med anledning av det som Lennart Fremling sade komplettera med att jag tror att det är viktigt att man inte arbetar utifrån föreställningen att det går att ersätta dagens räkenskapssystem med något helt nytt.

Jag menar att man både i miljöräkenskapsutredningen och i det arbete som sker inom FN:s ram har alldeles korrekt infallsvinkel, nämligen att det handlar om att komplettera dagens räkenskapssystem med miljöräkenskaper och att det är viktigt att båda dessa "mått" på utvecklingen i ett land finns – det handlar inte om att ha det ena eller det andra, utan det handlar om att ha båda.

Jag skall gärna lugna – hoppas jag – Lennart Fremling med att säga att långsiktigt arbete sannerligen inte är långsamt. Det här kommer, tror jag, att vara ett mycket spännande arbete, som kommer att avsätta diskussionsinlägg, och det kommer att ges möjligheter att föra det framåt på ett ganska avancerat sätt – vi har helt enkelt kommit relativt långt i Sverige och har goda förutsättningar att driva arbetet framåt i relativt snabbt tempo. Det är min avsikt att på alla tänkbara sätt se till att det inte försenas utan tvärtom fortsätter framåt i snabbt tempo.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1991/92:135 om artonmånadersgränsen i asylärenden

Anf. 16 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Hadar Cars har frågat mig om regeringen förutsett att en konsekvens av förordningen om uppehållstillstånd i vissa utlänningsärenden – till skillnad från vad som tidigare gällt – kunde bli, att asylsökande som vid tidpunkten för den slutliga prövningen av sin asylansökan vistats mer än arton månader i Sverige, skulle få sin ansökan avslagen.

Bakgrunden till förordningen om uppehållstillstånd i vissa utlänningsärenden (1991:1999) är att den tidigare regeringen, parallellt med tillämpningen av det s.k. 13 december-beslutet, från tid till annan använt olika tidsrelaterade schablonregler som underlag för beslut om uppehållstillstånd.

Metoden hade onekligen sina nackdelar och kunde lätt leda till såväl orättvisa som irrationella beslut. Konsekvensen kunde ju t.ex. bli att utlänningsar som varit här en längre tid men helt utan skäl fick stanna, medan utlänningsar som hade starkare skäl men kortare tid blev utvisade. Regeringen eftersträvade därför en striktare praxis där prövningen av skyddsbehovet sattes i förgrunden.

Mot bakgrund härav beslutade regeringen den 19 december 1991 att vistelsetiden inte borde tillmätas särskild vikt vid bedömningen av en asylansökan. Vistelsetiden borde i stället i fortsättningen beaktas som ett av flera skäl som kunde, men inte nödvändigtvis borde, leda till att uppehållstillstånd beviljades. För att tillgodose de rättssäkerhetsaspekter och rättvisesynpunkter som uppkom beslutade regeringen om en särskild förordning i ämnet som

Prot. 1991/92:87
30 mars 1992

Svar på interpellationer

trädde i kraft den 1 januari 1992. Syftet med förordningen var att skapa övergångsbestämmelser för att mildra effekten av en omedelbar avveckling av tidsschablonregeln.

Bestämmelserna innebär att utlänningar, som vid ikraftträdandet av förordningen vistats i Sverige mer än 18 månader efter det att ansökan om uppehållstillstånd gjorts men inte fått en slutlig prövning, får beviljas uppehållstillstånd om inte särskilda skäl talar emot det. Sådana särskilda skäl kan t.ex. vara ogrundad asylansökan genom att sökande kommer från ett säkert land, oklar identitet på grund av den asylsökandes egna åtgärder eller brottslig verksamhet.

Svaret på Hadar Cars fråga är att regeringen hade förutsett gränsfallsproblemet. För när det gäller sådana här regler, kan det som Hadar Cars har uppgivit, tyvärr alltid uppstå gränsfall, som upplevs som orättvisa. För att motverka orimliga konsekvenser har emellertid i förordningsmotiven öppnats möjlighet för myndigheter att i det enskilda fallet visa flexibilitet vid bestämmelsens tillämpning.

Anf. 17 HADAR CARS (fp):

Fru talman! Jag tackar ministern för hennes svar.

Det är naturligtvis riktigt att regeringen har tillsatt en utlänningsnämnd och att den har tagit över de uppgifter som ministrar tidigare har haft att själva fatta beslut i invandrarfrågor. Det ligger mycket i att vidta en sådan åtgärd. Men jag tycker att det är litet egendomligt att man då inte ser till att de regler som tidigare har gällt skall kunna tillämpas på de personer som är berörda av de reglerna.

Man har inrättat en nämnd med nya uppgifter bl.a. för att – som jag förstår det – förkorta väntetiderna och få ner handläggningstiderna så att beslut skall kunna fattas ganska snabbt efter det att någon har ansökt om att beviljas asyl i Sverige. Meingen är väl att man inte skall behöva dra på det här i 18 månader eller flera.

När det gäller de som har varit så lång tid i Sverige som de tidigare villkoren stipulerade – 18 månader eller längre – innan ett beslut fattas, tycker jag att man skulle ta hänsyn till de regler som tidigare har gällt. Dessa människor bör få möjligheten att på samma grunder som deras kamrater tidigare få rätt att stanna i landet.

Situationer som är litet svåra att förklara för de asylsökande kan uppstå. En person som har kommit till Sverige en månad efter en av sina landsmän kan bli utvisad eftersom invandrarministern nu har ändrat reglerna, medan den som kom tidigare får stanna på grund av den tid han vistas i landet innan beslut kunde fattas.

Det finns ytterligare en fråga om säkert land och osäkert land. När övergår ett land från att vara det ena till det andra? Den person som jag har tagit som exempel i min interpellation är flykting från Rumänien. Han hade skrivit artiklar och framträtt på ett sådant sätt att han hade berättigad anledning tro att han kunde utsättas för mycket grova trakasserier om han kvarstannade i Rumänien. Han flydde därför till Sverige.

Hans journalistkolleger inkl. Svenska journalistförbundet uttalade efter att ha tagit del av vad han hade skrivit i rumänsk press att det var starkt moti-

verat att han skulle få stanna i Sverige. På basen av det har han sökt och inväntat beslut. Tiden har gått. Den 1 januari hade han varit i landet i drygt 17 månader. När beslutet fattades i början av februari hade han varit här i över 18 månader. Men han blir ändå utvisad.

Det finns inga motiv, så vi vet aldrig vilka motiv som har getts. Motiv som tidigare anförts gällde t.ex. att personen i fråga har begått brottslig gärning. Statsrådet refererade till det här. Vi kan inte veta om det är brottslig gärning som är motivet. Det bidrar också till känslan av rättsosäkerhet. En person utvisas, och ingen får förklaringen till varför han utvisas. Han måste själv tala om för de vänner som han har skaffat sig i Sverige att han faktiskt inte har begått brott i Sverige utan att han blir utvisad ändå. Men vi får aldrig veta om det är sant eller inte. Bristen på motiv tycker jag inte är någon stark sak.

För att återkomma till frågan om osäkerheten i landet, är det möjligt att Rumänien i dag är ett säkert land. Efter de val som har hållits tror jag också det. Man kan nog återvända till Rumänien. En person som kommer från Rumänien i dag har kanske inte rätt till flyktingstatus. Men om det var berättigat den dag personen flydde från Rumänien till Sverige, när upphör då detta att vara ett kriterium för rätten att få asyl i Sverige? Bör man åtminstone inte i sådana fall ta särskild hänsyn när vistelsetiden har blivit så lång som i det fall jag nämnde och det är fråga om ett gränsfall?

Ministern kan göra det lätt för sig och säga att hon har lämnat över dessa ärenden till den nya nämnden och att hon beklagar att hon inte kan påverka det här. Det är säkert så. Det kan säkert finnas skäl för handläggningen som jag inte känner till. Men jag tycker att det är tråkigt att man inte införde en längre övergångstid så att personer som trodde sig ha anledning att förvänta att de skulle kunna stanna i Sverige och som började ställa in sig – särskilt efter 18 månaders vistelse i landet – på att få den möjligheten, plötsligt inte skulle finna att den har berövats dem och att de skall sättas på tåget till sitt hemland.

Jag undrar vad ministern tycker att man skall ge för goda råd och klara synpunkter till personer som har hamnat i den situation som jag just har beskrivit.

Anf. 18 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag har med intresse och bitvis förvåning tagit del av det svar som kulturministern har lämnat till Hadar Cars.

Jag noterade att Birgit Friggebo i början av sitt svar sade att regeringen har eftersträvat en striktare praxis där prövningen av skyddsbehovet sattes i förgrunden. Jag kan bara konstatera att skyddsbehovet väl alltid har stått i förgrunden. Det har varit vägledande för flyktingpolitiken under lång tid. Den som är och kan betraktas som flykting skall få stanna. Så har det varit, och den praxisen har tillämpats.

Vid sidan av det har man tillämpat en del andra principer, bl.a. beaktande av den långa vistelsetiden. Det har flera skäl. Det viktigaste har varit den humanitära aspekten. Det faktum att en asylsökande som kommit att vistas lång tid här – och som inte själv har förorsakat den långa väntetiden – har fått bindningar till landet och anpassat sig här, skall vägas in. Man har vid

olika tillfällen haft olika tidsramar för detta mera schabloniserat. Det har naturligtvis fört problem med sig, men en viktig humanitär aspekt har legat till grund för de bestämmelserna, framför allt när det gäller beaktandet av barnens särskilda situation.

Av svaret framgår inte om man över huvud taget räknar med att beakta barnens vistetid, skolgång m.m. som grund för att en asylsökande skall få stanna.

Ytterligare en aspekt har varit att man har velat bearbeta de växande köerna av asylsökande snabbare. Sällan eller aldrig har väl behovet av att påskynda handläggningen, förkorta köerna och minska väntetiden för dem som står längre bak i kön varit större än nu. Mot den bakgrunden finns mycket starka skäl att beakta vistelsetiden.

Det framgår av svaret att den 19 december avskaffades i princip vistelsetiden som grund för bifall till asylökan. Det framgår också av svaret att man som en övergångsbestämmelse i viss mån tillämpar en artonmånadersregel. Min fråga är då: Hur länge avser man att en övergångsbestämmelse skall gälla? Är den tidsbestämd? Vad ser kulturministern för perspektiv på det här? Vad kan de asylsökande räkna med i det avseendet?

Anf. 19 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Den här frågan har inte särskilt mycket med inrättandet av utlänningsnämnden att göra. I fråga om vistelsetidspraxis har beslut fattats oberoende av det. Möjligen kan man säga att det var viktigt inför utlänningsnämndens start med sitt arbete att ha en rätare praxis att rätta sig efter vid beslutsfattandet.

Hadar Cars säger att den mansperson i det fall som han har tagit upp i en fråga i sin interpellation inte vet varför han inte får stanna här och att det kan finnas en risk för att en del tror att han har begått brott. Men först och främst vill jag säga att han inte alls omfattas av övergångsbestämmelserna. Han har inte varit här i 18 månader, och då finns det inte något särskilt skäl att pröva identitetsfrågor, brott osv.

Utlänningsnämnden har för sin del motiverat det fattade beslutet med att den här personen, mot bakgrund av vad som nu är känt om förhållandena i Rumänien, inte kan anses vara vare sig flykting eller de facto-flykting. Det är redovisat som skäl i det beslut som utlänningsnämnden har fattat. Den här personen skall alltså inte behöva förklara någonting för sina vänner och bekanta, utan det har varit en ren bedömning – såvitt jag kan utläsa av beslutet – av skyddsbehovet i dag.

Jag beklagar naturligtvis de långa väntetiderna. Men det är ju något som vi har fått överta från den gamla regeringen. Viktigt när den nya regeringen tillträdde var att vi kunde återgå till att använda *hela* utlänningslagen när vi skulle ta ställning till skyddsbehovet.

Det s.k. 13 december-beslutet hade ju inskränkt de möjligheterna. I stället fick vi en situation där man alltmer kom att pröva hur länge människor hade vistats här i landet. Så var det med en övervägande del av de beslut som fattades under den gamla regeringens sista månader. Situationen blev den att man i stället bedömde hur länge människor varit här och att man mindre gick in på en bedömning av skyddsbehovet.

Grunden för vår flyktingpolitik, vår utlänningslagstiftning och den tillämpning som gäller är just att ge människor från andra länder skydd här i Sverige. Det handlar då om människor som behöver sådant skydd.

Georg Andersson frågar varför det står i svaret att "regeringen eftersträvade en striktare praxis där prövningen av skyddsbehovet sattes i förgrunden".

Bakgrunden här till är alldeles uppenbar. Den gamla regeringen hade ju avskaffat de facto-flyktingbegreppet och därmed inskränkt möjligheterna att ge människor skydd som behövde skydd här i Sverige. Genom detta beslut åstadkoms en alldeles onödig upphaussning av de problem som flyktingtillströmningen innebar. Det är ju också det som har bidragit till diskussionen om och ifrågasättandet av flyktingpolitiken i Sverige, vilket djupt måste beklagas.

Så till frågan om tidspraxis. Det är självklart alltid bekymmer när praxis ändras. Efter det här beslutet kan den säga som kommer att vara här mer än 18 månader att det är orättvist. Andra har ju tidigare fått stanna, därför att de har varit här i 18 månader. Å andra sidan kan man säga att när en tidspraxis införs kan de som nyligen fått ett beslut om avslag och som varit här väldigt länge känna sig förfördelade gentemot dem som kommer att omfattas av ett nytt beslut.

Till detta skall läggas att varje förändring av tidspraxis kommer att upplevas som orättvis. Men det skall också jämföras med att människor som har varit här väldigt kort tid och som har en mera bekymmersam situation i botten än de som har varit här under en väldigt lång tid kan tycka att det är orättvist. De som inte har några som helst skyddsskäl, som över huvud taget inte har ägnat sig åt politisk verksamhet, skall få stanna, därför att de råkar ha varit här länge. Andra däremot, som kanske kommer från mera svårartade förhållanden, får inte stanna.

Varje form av tidspraxis kan alltså upplevas som orättvis.

I detta interpellationssvar, Georg Andersson, behandlas 18-månaderspraxis. Det gäller inte barnfamiljer. När det gäller barnfamiljerna finns det av humanitära skäl en vistelsetidspraxis, som omfattar barn som har gått i skola, förskola eller liknande i mer än tre terminer. Dessa har särskilt skäl att få stanna. Det beror alltså på att barnen har vunnit en anknytning till svenska förhållanden, bl.a. genom skolgång eller deltagande i förskoleverksamhet.

Georg Andersson tar också upp frågan om köerna. Jag tycker att de är vårt största problem, och det är faktiskt inte förvållat av denna regering. Köerna är bakgrunden till att vi kraftigt har utökat personalen i utlänningsnämnden i förhållande till hur många som tidigare arbetade i regeringskansliet. 40 nya personer skall nu ägna sig åt att förbereda beslut för nämnden.

Till sist vill jag säga följande som svar på frågan om hur länge de här övergångsreglerna skall gälla. Övergångsreglerna gäller för de personer som den 1 januari 1992 hade varit i Sverige 18 månader utan att få ett slutligt beslut. Det finns ingen inriktning eller önskan att förändra de övergångsbestämmelserna. Det är således fullt klart vilka personer de här övergångsbestämmelserna gäller.

Anf. 20 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Jag föreställer mig, statsrådet, att personer som kommer till Sverige, och för vilka det med tanke på det land som de kommer från inte finns någon som helst sannolikhet eller risk för att de skulle vara politiska, religiösa eller andra flyktingar, skall kunna få sina fall avgjorda på kortare tid än 18 månader. I det avseendet tycker jag att förhoppningen skall vara att de mycket snabbt får del av beslut om att det saknas grund för asyl i vårt land.

Så något om tidsfaktorn, som ju statsrådet berörde. Den person som jag talar om kom alltså till Sverige den 1 augusti 1990 och anmälde sin önskan om asyl några dagar senare. Den här personen, mannen, hade alltså vid ingången till 1992 varit i landet i 17 månader. Först i februari hade han varit här i 18 månader. När utlänningsnämndens beslut föll den 14, 15 eller 16 februari hade han varit här i 18,5 månader. Det rör sig alltså om en lång tid.

Det är riktigt att den här mannen den 1 januari hade varit här i bara 17 månader. Men jag menar att det här får så konstiga konsekvenser för denna typ av personer som fastnar i en sådan här sax. Det är synd att regeringen inte förutsåg detta och såg till att det gavs ordentliga tidsfrister.

Sedan till den andra frågan som gäller skyddsbehovet, och det är naturligtvis det avgörande. Om det föreligger ett skyddsbehov vid den tidpunkt då en person flyr från sitt land men förhållandena i det landet därefter förändras, kan man säga att det inte längre finns behov av att personen i fråga får stanna i Sverige. Men om den här personen har varit i Sverige under en ganska lång tid, då skyddsbehovet var påtagligt, skall man då inte ta hänsyn också till detta? För den person som jag anför som exempel är det så, att han tillbringat 19 månader i vårt land. Han kom hit som flykting. Han hade flyktingskäl. Det fanns en orsak för honom att få stanna i Sverige. Om situationen i Rumänien nu är sådan att han kan återvända dit, är det den praxis som nu följs av utlänningsnämnden. Resultatet för den här mannen blir att han förlorat 19 månader av sitt liv. Sedan får han återvända till sitt land och starta på ny kula.

Det är möjligt att det skall vara på det här sättet, utifrån de regler som gäller. Men jag tycker att det synd att man inte hade större förutsättningar att under övergångstiden medge mera flexibla lösningar.

Anf. 21 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Först vill jag slå fast att skyddsbehovet alltid har varit i förgrunden, att det alltid har varit helt avgörande.

Jag har viss erfarenhet av handläggningen av utlänningsärenden och av att stå till svars för den handläggningen. Och jag erinrar mig den kö av folkpartister som ställde frågor om och riktade krav på att den långa väntetiden borde beaktas i större utsträckning. Ändå var bestämmelserna då ganska generösa. Under en tid gällde att den som hade vistats ett år här fick stanna, om inte särskilda skäl talade emot.

Ständigt ställdes krav på att denna vistelsetid ytterligare skulle beaktas, inte minst från Folkpartiets sida. Nu konstaterar jag att Birgit Friggebo har avskaffat detta. Det bekräftas i det här avgivna svaret i och med tolkningen av övergångsbestämmelserna, att vistelsetiden successivt helt kommer att

avvecklas som grund för att någon får stanna. Undantagna är barnen, och i det avseendet är man tillbaka i ett system med den ganska långa tid som gällde före 1986 för beaktande av barnens situation. Jag må då säga att det inte är särskilt humanitärt eller generöst. Det var väl med den "approachen" som folkpartiet gick till val – nu skulle det minsann bli väldigt generöst i fråga om handläggningen i utlännings- och flyktingärenden.

Den gamla regeringen hade tydligen alla fel, och det är den som är skuld till att det fortfarande är en väldigt lång kö hos utlänningsnämnden.

Ja, visst är det synd att vi inte klarade dessa saker på ett bättre sätt. Birgit Friggebo har ändå varit invandrarminister i bortemot sex månader. Efter att hastigt ha tittat på resultatet tror jag mig kunna utmana Birgit Friggebo. Under mina sex första månader som invandrarminister tror jag att fler ärenden avverkades och fler beslut fattades än man klarat av under de gångna sex månaderna. Särskilt imponerande är tempot således inte när det gäller att avverka den rekordlånga kön av väntande människor. Detta pekar mot att det kommer att vara väldigt många som får synnerligen långa vistelsetider; och detta samtidigt som vistelsetiden avskaffas som grund för att människor av humanitära skäl får stanna här.

Anf. 22 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBE (fp):

Herr talman! Förhoppningen är naturligtvis, precis som Hadar Cars säger, att människor som inte har skyddsbehov skall omfattas av mycket snabba beslut, så att de inte hinner rota sig. I stället skall de få ett beslut om att de skall åka tillbaka till det egna landet eller till det land som de kommit från.

Problemet är emellertid att det förekommer att människor inte har sina papper i ordning, att människors identitet inte kan fastställas, att falska handlingar plockas fram eller att man kommer med uppdiktade historier. Ibland gör det att även människor som inte har några skäl alls får en ganska utdragen handläggningstid. Av rättssäkerhetsskäl är det naturligtvis så. De uppgifter skall ju undersökas som den asylsökande lägger fram i sitt ärende.

Sedan är det i praktiken så, att det är tillståndet i den sökandes land vid tidpunkten för beslutet som blir avgörande – inte det tillstånd som gällde vid den tidpunkt då den sökande lämnade sitt land.

Jag är den förste att beklaga att vi har dessa oerhört långa köer och att det tar så lång tid innan människor får besked om sin framtid. Frågan är då hur vi skall hantera denna situation.

Jag har påskyndat och tidigarelagt inrättandet av utlänningsnämnden ett halvår för att den skulle kunna komma i gång med sitt arbete. Jag har gett den 60–70 % ökade resurser i form av personal för att den skall kunna påskynda beslutsfattandet.

Georg Andersson har helt rätt i att det i början inte har varit den takt i arbetet som man skulle önska. Det beror naturligtvis på att det är nya nämndledamöter, att det är nya domare och att en del av personalen också är ny. Och det tar naturligtvis en viss tid innan man kommer i gång med verksamheten. Men nämnden har nu satt upp en målsättning om hur den skall beta av köerna.

Dessa ärenden är aldrig lätta. Och Georg Andersson, som har handlagt

sådana ärenden, är naturligtvis väl medveten om det. Och många människor far illa på grund av hur situationen är i många länder runt om i världen.

Min utgångspunkt för de ändrade förordningarna och framför allt för en återgång till att tillämpa de facto-flyktningbegreppet har varit att vi skall få en ordentlig prövning av skyddsbehovet, eftersom det är utgångspunkten för verksamheten, och att vi skall få en begriplig, förståelig och tydlig praxis när det gäller dessa ärenden.

Jag träffade under hösten flera av de asylsökandes ombud. De sade att de inte längre kan fungera bra som ombud, eftersom de inte längre vet vilken praxis som finns när det gäller utlänningsärendena. De sade att de inte kan säga till en sökande att de bedömer att den sökande har skäl att få stanna i Sverige eller att de bedömer att hans eller hennes sak inte är särskilt stark, eftersom vederbörande inte har så starka skäl.

Det rådde helt enkelt kaos. Detta är inte min bedömning, utan det är ombudens bedömning, de ombud som skulle ta till vara dessa människors rätt att få stanna i Sverige om de har ett skyddsbehov.

Detta är bakgrunden dels till upphävandet av det s.k. 13 december-beslutet, dels till en striktare inriktning när det gäller visstidspraxisen, där särskild hänsyn tas till barnen. Och treterminalspraxisen har utvecklats, vilket innebär att även de barn som har gått i förskola får stanna här i Sverige. Därmed har denna praxis också fått en humanare inriktning.

Georg Andersson försöker ge en bild av att de olika krav som Folkpartiet ställde under sin oppositionstid inte skulle gälla längre. Tvärtom är vi nu i full färd med att genomföra den politik som vi drev under oppositionstiden. Vi avskaffar möjligheten att ta barn i förvar. Vi tillåter att människor som bedöms få vänta litet längre på sina beslut skall kunna få försörja sig under tiden. Vi har upphävt 13 december-beslutet. Och vi skall ha en humanare mottagning av de asylsökande genom att ha en större flexibilitet i flyktningmottagandet och på flyktinganläggningarna.

Vi är alltså i full färd med att genomföra det som vi ställde krav på under oppositionstiden och att ändra på det som vi riktade kritik mot i den politik som fördes av den socialdemokratiska regeringen.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1991/92:142 om riksantikvarieämbetet

Anf. 23 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Rose-Marie Frebran har frågat mig om jag är beredd att fullfölja de förändringar som initierats beträffande riksantikvarieämbetets uppgifter i fråga om arkeologiska uppdragsundersökningar, med en översyn av riksantikvarieämbetets olika roller och därmed sammanhängande problem inom fälten konservering och restaurering.

Riksantikvarieämbetet är central myndighet för kulturmiljövården i Sverige. Det har därmed det övergripande ansvaret för tillsynen av att arkeologiska uppdragsundersökningar utförs på ett tillfredsställande sätt i landet. Vid myndigheten bedrivs arkeologisk uppdragsverksamhet som är landets i

särklass största. Den sysselsätter ca 280 personer som årligen utför över 400 arkeologiska uppdrag till en årlig kostnad av drygt 60 milj.kr.

Jag har gjort bedömningen att riksantikvarieämbetets tillsynsroll och uppdragsverksamhet bör vara tydligt åtskilda. Därför har jag tillkallat en särskild utredare med uppgift att bl.a. lämna förslag om hur ett nytt huvudmannaskap för den arkeologiska uppdragsverksamheten kan utformas (dir. 1991:112).

Vid myndigheten bedrivs uppdragsverksamhet också inom områdena konservering och restaurering. Enligt vad som uppgivits för mig finns fem byggnadsingenjörer, som på deltid utför projekteringsuppdrag åt bl.a. samfälligheten Gotlands kyrkor. De har i övrigt ansvar för att det finns en kompetens i fråga om ruinvårdsarbeten. Sådan kompetens är annars svår att hitta.

Inom riksantikvarieämbetets institution för konservering utförs vidare uppdrag i fråga om konservering av textilier. Beträffande konserveringsområdena trä och sten åtar sig institutionen inte externa uppdrag. Däremot lägger den inom dessa avsnitt ut uppdrag till entreprenörer.

De uppdrag som riksantikvarieämbetet utför inom restaurerings- och konserveringsområdena är av mindre omfattning jämfört med arkeologiområdet. Självfallet innebär detta inte att verksamheten saknar betydelse. Eftersom uppdragen utförs på en konkurrensutsatt marknad, är det väsentligt att någon kritik inte kan riktas mot riksantikvarieämbetet med hänsyn till ämbetets uppgift som tillsynsmyndighet. I denna del är Rose-Marie Frebrans resonemang om rollfördelningen värda att beakta.

Riksantikvarieämbetets roll och uppgift har förändrats kraftigt under senare år. Med introduktionen av det nya sektorsbegreppet kulturmiljövård har följt en rad nya ansvarsområden, t.ex. beträffande luftföroreningarnas effekter och den omvandling av kulturlandskapet som är en följd av livsmedelspolitiken.

Förutom de organisationsförändringar som är aktuella inom arkeologiområdet, förbereds en omfattande decentralisering av beslutsfunktioner från den centrala myndigheten till länsstyrelserna. I de regeringsdirektiv som gäller för riksantikvarieämbetets fördjupade anslagsframställning framhävs å andra sidan kraven på riksantikvarieämbetets insatser när det gäller t.ex. kulturmiljövårdens kunskapsutbyggnad.

Mot bakgrund av omfattningen av det förändringsarbete som sålunda redan är initierat har jag inte för närvarande några planer på något initiativ av den art som Rose-Marie Frebran efterlyser.

Anf. 24 ROSE-MARIE FREBRAN (kds):

Herr talman! Jag vill tacka kulturministern för svaret på min interpellation.

Riksantikvarieämbetet har förändrats från att ha varit enbart en granskande myndighet till att bli en myndighet där projekterings- och entreprenördelen spelar en viktig men tvetydig roll i den dagliga verksamheten.

Verksamheten finansieras delvis genom myndighetens egen basverksamhet, öronmärkta medel och/eller genom debitering av beställaren.

Prot. 1991/92:87
30 mars 1992

Svar på interpellationer

Inom flera områden har riksantikvarieämbetet mer eller mindre monopolställning. Främst gäller detta olika konserveringsområden.

Där konkurrens med den privata sektorn förekommer, sker den på ojämlika villkor. Delar av den totala kostnaden bärs av statens beviljade medel. I grunden finns kostnader för lokaler, administration och sekreterare.

Att utvärdera riksantikvarieämbetets kostnader i förhållande till uppnådda resultat är naturligtvis svårt när verksamheten bedrivs så att den totala kostnaden sällan redovisas, och då tjänstemän anställda "på stat" ofta deltar i olika externt finansierade projekt.

Herr talman! Mot denna bakgrund är de av regeringen initierade förändringarna av riksantikvarieämbetets utgrävningsverksamhet mycket välkomna. En motsvarande översyn av riksantikvarieämbetets konserverings- och restaureringsverksamhet borde också ske.

Jag noterar att statsrådet anser att mina resonemang om rollfördelningen är värda att beaktas. Det erkännandet är positivt.

I kulturministerns svar tas sedan upp förändringar i form av nya ansvarsområden samt den decentralisering av beslutsfunktioner som förbereds.

Inriktningen på decentralisering är bra. De flesta konserveringsuppdrag kommer för överskådlig framtid att bekostas av offentliga institutioner. Effektivt utnyttjande av resurserna är erhört viktigt. Det är därför lämpligt att både kontroll, ansvar och granskning decentraliseras.

Herr talman! Några planer på en vidare översyn av riksantikvarieämbetets olika roller, som jag efterlyser, har kulturministern inte. Jag noterar dock uttrycket "för närvarande", vilket jag tolkar som en liten öppning. Förhoppningsvis bidrar min interpellation till den interna belysningen av de frågeställningar som jag har tagit upp. Själv har jag för avsikt att återkomma till frågan i annat sammanhang.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1991/92:152 om förvar av barn enligt utlänningslagen

Anf. 25 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Maud Björnemalm har frågat mig hur polismyndigheterna använt sig av möjligheten att ställa barn under uppsikt.

I utlänningslagen anges att ett barn inte får tas i förvar om det bedöms vara tillräckligt att han ställs under uppsikt. Uppsikt innebär att man måste anmäla sig hos en polismyndighet, lämna ifrån sig sitt pass eller uppfylla andra särskilda villkor.

Rikspolisstyrelsen har på regeringens uppdrag genomfört en undersökning av myndigheternas tillämpning av utlänningslagens regler om förvar och uppsikt. Rikspolisstyrelsen redovisade sina resultat i januari i år och fick då uppdraget att göra en fördjupad undersökning. Denna skulle bl.a. innehålla en redogörelse för fattade uppsiktsbeslut. Det föreligger endast preliminära resultat från den fördjupade undersökningen. De undersökta perioderna är juli-oktober 1988 samt juli-oktober 1991. Av rapporterna framgår

att en vuxen person, men inte något barn, ställdes under uppsikt under den aktuella perioden 1988, samt att 19 vuxna och 8 barn ställdes under uppsikt under aktuell period 1991. I samtliga fall har uppsikten bestått i anmälningsplikt.

Prot. 1991/92:87
30 mars 1992

Svar på interpellationer

Anf. 26 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret, som var kort och inte gav den klarhet som jag hade hoppats.

När vi i socialförsäkringsutskottet behandlade propositionen om den nya utlänningslagen diskuterade vi ingående just förvarstagandet av barn. Ett av syftena med den nya lagen var ju att möjligheterna att ta barn i förvar skulle begränsas. Utskottsmajoriteten underströk också kraftigt i de olika betänkandena där frågan om förvar av barn behandlades att detta fick ske endast i de fall då det var oundgängligen nödvändigt och sedan det noga övervägts om syftet med åtgärden inte kunde nås genom att barnet ställdes under uppsikt.

Syftet med min interpellation var inte att jag ville diskutera frågan om att ta barn i förvar eller ej. Den diskussionen kommer att föras senare. Syftet var i stället att jag ville ha reda på hur polisen har använt sig av denna möjlighet att ställa barn under uppsikt, hur många barn som det gällt och hur många gånger som det skett.

Invandrarministern talar i sitt korta svar om att åtta barn under perioden juli-oktober ställdes under uppsikt. Enligt de uppgifter som jag har var det 18 barn. Men om man ser på samma period, dvs. juli-oktober 1991, var det 286 barn som togs i förvar.

Jag tycker därför att nästa fråga är självklar. Varför ställdes inte fler barn under uppsikt, och varför har polisen inte i större utsträckning använt sig av möjligheten att ställa barn under uppsikt?

Enligt uppgifter som jag har fått framgår det av polisens instruktioner att den noga skall pröva om det inte går lika bra att ha barnen under uppsikt som att ta dem i förvar. Jag undrar därför om polisen struntar i vad som sägs i lagen och vad riksdagen har beslutat.

Anf. 27 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Vi har inte all information ännu, som vi behöver för att riktigt kunna veta hur polisen har hanterat de här frågorna. När vi fick in rapporten om förvarstagande av barn ville vi från regeringskansliets sida ha just en fördjupning: Varför har man inte använt "uppsikt" mer än vad som har varit fallet? Bakgrunden har varit, precis som Maud Björnemalm säger, att riksdagen har uttalat att man som sista åtgärd skall ta barn i förvar. Man skall pröva just frågan om uppsikt innan man går till ett förvarsbeslut.

Nu har vi inte fått denna fördjupning. Jag kan också säga att det även i de kontakter som vi har haft med polisen, vilka sker regelmässigt vid olika kvartalsgenomgångar och på annat sätt, har varit uppenbart svårt för rikspolisstyrelsens representanter att riktigt förklara varför man inte har använt "uppsikt" mer än man har gjort, framför allt mot bakgrund av den kraftiga ökning som har skett av förvarstagande av barn. Jag beklagar djupt att jag inte kan svara ordentligt på frågorna, bl.a. beroende på att rikspolisstyrelsen

själv inte har varit särskilt tydlig i sin förklaring till att detta tillstånd har uppkommit.

Detta har naturligtvis sitt historiska intresse, men situationen kommer att bli annorlunda om riksdagen antar den proposition som regeringen har lagt fram, om förvarstagande av barn.

Anf. 28 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Birgit Friggebo sade i sitt svar att det bara är preliminära resultat från den fördjupade undersökningen som föreligger. Jag tycker att det är litet märkligt. Jag är inte säker på att jag riktigt förstår detta.

Våren 1991 kom det olika rapporter om att alltför många barn togs i förvar. Då gav förra invandrarministern, Maj-Lis Löow, rikspolisstyrelsen i uppdrag att undersöka hur det kunde komma sig. Den undersökningen överlämnades till den dåvarande regeringen den 16 april 1991. Då tyckte regeringen att det behövdes en fördjupad undersökning om förvarstagande och att man även skulle belysa hur uppsiktsförfarandet användes. Den undersökningen skulle egentligen ha avlämnats i december men lämnades tydligen i januari. Det är såvitt jag förstår den undersökningen som Birgit Friggebo talar om.

När nu Birgit Friggebo säger att det bara är preliminära resultat som redovisats, utgår jag ifrån att rikspolisstyrelsen har fått i uppdrag att ytterligare fördjupa undersökningen. Då blir frågan: När kommer det slutliga resultatet av den fördjupade undersökningen att presenteras?

Anf. 29 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Historiken som Maud Björnemalm drar beträffande olika uppdrag som regeringen har gett till rikspolisstyrelsen är riktig. Den redovisning som skulle lämnas i december lämnades alltså i januari i år. Men då saknades uppgifterna om just alternativet uppsikt i stället för förvar. Därför har den nuvarande regeringen tvingats att ge ytterligare ett uppdrag till rikspolisstyrelsen, att göra just en fördjupad undersökning vad gäller uppsiktsbesluten.

Det är alltså den fördjupade undersökningen som vi fortfarande väntar på. Därav de preliminära uppgifter som jag har redovisat. Det är inte fråga om en slutlig fördjupning som har gjorts av rikspolisstyrelsen, utan det är underhandsuppgifter. Vi väntar således fortfarande på den fördjupade undersökningen. Exakt när den kommer kan jag inte lämna något bra svar på i dag.

Anf. 30 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! I dagarna kommer enligt uppgift en proposition med förslag om avskaffande av möjligheten att ta barn i förvar. Då måste man fråga sig varför man inte väntar på resultatet av den här undersökningen, och ser vilka möjligheter som polisen har att ställa barn under uppsikt, innan man lägger fram en proposition där man avhänder sig alla de här möjligheterna.

Anf. 31 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Regeringen har gjort sin bedömning utifrån de humanitära skälen för att inte ta barn i förvar och vill införa ett absolut förbud. Det har

vi gjort oberoende av möjligheterna till uppsikt. Vi har tyckt att detta har varit en så viktig humanitär fråga att uppgifter om hur man har använt eller inte använt rekvisitet uppsikt inte har varit av betydelse för utgången av de förslag som regeringen nu lämnar. Det är bakgrunden till att vi lägger fram en proposition som i princip förbjuder förvarstagande av barn.

Prot. 1991/92:87
30 mars 1992

Svar på interpellationer

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1991/92:113 till näringsutskottet
1991/92:141 till bostadsutskottet

10 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 1991/92:KU31
Justitieutskottets betänkanden 1991/92:JuU17–JuU19
Lagutskottets betänkanden 1991/92:LU24–LU26 och LU34
Jordbruksutskottets betänkande 1991/92:JoU16
Näringsutskottets betänkanden 1991/92:NU19, NU21 och NU27
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1991/92:AU13

11 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Propositionerna
1991/92:120 Reglering av priserna på fisk m.m.
1991/92:121 Uppgiftsskyldighet på jordbrukets område

Motion
med anledning av prop. 1991/92:122 Undantag från skatteplikt till mervärdeskatt för vissa tjänster inom sjukvårdsområdet, m.m.
1991/92:Sk24 av Mona Saint Cyr och Margareta Gard (m)

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 27 mars

1991/92:163 av *Guðrún Schyman* (v) till statsministern om neutralitetspolitiken och ett eventuellt medlemskap i Europeiska unionen:

Enligt statsminister Carl Bildts uttalanden under sitt besök i Lissabon i början av mars detta år måste vi "med öppet sinne studera VEU:s utveckling NÄR vi blir medlemmar i den Europeiska unionen". Visserligen är utvecklingen svår att förutse men "VI är", enligt statsministern, "beredda att till fullo delta i det politiska samarbetet också vad gäller försvarspolitiken" (SvD 920307).

I ett TV-program nyligen ("8-dagar" 920323) ställde statsministern inför scenariot att Sverige, som en följd av medlemskap i EU, kan tvingas delta i krig och integreras i ett kärnvapenbeväpnat Europa. Kommentaren blev: "Vi måste ta risker för freden."

Mot bakgrund av ovanstående vill jag ställa följande frågor till statsministern:

1. Är uttrycket "när vi blir medlemmar" förenligt med en seriös inställning till den utlovade folkomröstningen?
2. Är uttrycket "vi är beredda att till fullo delta i det politiska samarbetet också vad gäller försvarspolitiken" en korrekt tolkning av riksdagens beslut att lämna in en svensk medlemsansökan till EG?
3. Är det regeringens uppfattning att Sverige skall ansöka om medlemskap i den Europeiska unionen, även om det skulle innebära ett förpliktande militärt samarbete?

1991/92:164 av *Guðrún Schyman* (v) till justitieministern om tullens och polisens samarbete vid ett eventuellt EU-medlemskap:

Ett svenskt medlemskap i EU (Europaunionen) skulle påverka både tullens och polisens arbete. Tulltjänstemännens fackförbund, Tull-Kust, vill ha möjlighet att fortsätta med en effektiv jakt på narkotikasmugglare. Polisförbundet ser med oro på hur samarbetsformer på Europaanivå utvecklas utan att det förs några principiella politiska diskussioner.

Ett eventuellt svenskt EG-medlemskap skulle innebära att gränserna mot andra EG-länder öppnas för arbetskraft, varor, tjänster och kapital. Men också brottsligheten kommer att röra sig friare över gränserna. Frågan är hur narkotikabekämpningen skall lösas när gränserna öppnas. Inom EG ökar nu narkotikabeslagen kraftigt, men risken är att den gemensamma marknaden också blir ett frihandelsområde för knarksyndikaten. Enligt diskussioner inom EG i dag skall det visserligen vara möjligt för medlemsländerna att använda viss gränskontroll, t.ex. mot epidemier eller narkotikasmuggling, men troligen innebär ett svenskt medlemskap att gränskontrollen totalt sett minskar, samtidigt som den omorienteras mot de länder som inte är medlemmar.

Inom EG diskuteras i dag tanken på en överstatlig Europapolis som skulle kunna ingripa tvärs över nationsgränserna. Detta reser en mängd frågor, vilket också polisförbundet påpekat. Om andra länders polis får rätt att operera på svenskt territorium, uppstår frågan om vilken polisroll som skall vara normbildande. Vilken etik gäller och vem skall övervaka den polisen?

Polisförbundet, och övriga nordiska fackliga organisationer för poliser, säger i dag nej till tanken på en EG-polis. Man menar att en överstatlig polis kommer att ta hand om de mest spektakulära fallen och därmed också bilda skola för hela polisarbetet. Risken är att det blir svårt att försvara den demokratiskt styrda, lokalt förankrade polis som vi i dag har i Sverige, och i övriga Norden, och att det blir den halvmilitära polismodell som finns i flera EG-länder som blir normgivande.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag ställa följande frågor:

1. Hur skall gränsövervakningsproblemen lösas vid ett eventuellt svenskt medlemskap i den europeiska unionen?
2. Hur skall polissamarbetet se ut vid ett eventuellt svenskt medlemskap i den europeiska unionen?

13 § Kammaren åtskildes kl. 13.36.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 18 (delvis) och av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBET HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Karlsson

Innehållsförteckning

Måndagen den 30 mars

1 § Utökning av antalet suppleanter i näringsutskottet	1
2 § Val av suppleant i näringsutskottet	1
3 § Justering av protokoll.	1
4 § Svar på interpellation 1991/92:117 om sammansättningen av organisationskommittén för avveckling av UHÄ m.m.	1
Utbildningsminister Per Unckel (m)	
Barbro Westerholm (fp)	
Birgitta Wistrand (m)	
5 § Svar på interpellation 1991/92:134 och fråga 1991/92:493 om miljö- och naturresursräkenskaper m.m.	8
Finansminister Anne Wibbe (fp)	
Jan Bergqvist (s)	
Lennart Fremling (fp)	
6 § Svar på interpellation 1991/92:135 om artonmånadersgränsen i asylärenden	13
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Hadar Cars (fp)	
Georg Andersson (s)	
7 § Svar på interpellation 1991/92:142 om riksantikvarieämbetet . . .	20
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Rose-Marie Frebran (kds)	
8 § Svar på interpellation 1991/92:152 om förvar av barn enligt utlänningslagen	22
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Maud Björnemalm (s)	
9 § Hänvisning av ärenden till utskott	25
10 § Förnyad bordläggning.	25
11 § Bordläggning	25
12 § Anmälan om interpellationer	
1991/92:163 av Gudrun Schyman (v) om neutralitetspolitiken och ett eventuellt medlemskap i Europeiska unionen	26
1991/92:164 av Gudrun Schyman (v) om tullens och polisens samarbete vid ett eventuellt EU-medlemskap	26